

Nationale tuinvogeltelling winter 2003/04

Vogels tellen vanuit eigen huis en tuin

De afgelopen winter hield SOVON in samenwerking met de KNNV Vereniging voor veldbiologie de eerste nationale wintertelling van tuinvogels. Iedereen met een tuin (of park in de buurt) kon meedoen. Het onderzoek bestond uit twee onderdelen, een SOVON-telling van 15 december tot en met 1 januari en een KNNV-telling tussen 2 januari en 1 maart 2004. Bij de SOVON-telling werd gevraagd om gedurende exact vijf minuten alle tuinvogels te tellen (incl. overvliegende vogels). Men kon elke dag vijf minuten tellen, maar een eenmalige telling van vijf minuten voldeed ook. Bij de KNNV-telling mocht alles worden opgeschreven wat gedurende de dag werd waargenomen, en was men dus niet gebonden aan een vijf-minutenperiode. De waarnemingen konden worden doorgegeven op een speciale website. Medewerkers zonder internet ontvingen op aanvraag een papieren telformulier. De verwerking van de duizenden meldingen duurde maanden. De SOVON-telling kwam grotendeels overeen met het Punt-Transect-Tellingenproject (PTT; slechts enkele verschillen, o.a. één telpunt in plaats van 20). Daarom vormen de resultaten van de tuinvogeltelling een welkome aanvulling op het PTT, dat in de stad (nog) onvoldoende uit de verf komt.

Resultaten

In totaal zijn in de eerste periode (SOVON-telling) 3434 tuinen onderzocht, waarbij het aantal tellingen meer dan 20.000 bedroeg en 373.123 vogels werden genoteerd. Een van de manieren om deze cijferbrei te herleiden tot kerngetallen, is het berekenen van de trefkans. Hoe groot is de kans om een bepaalde soort te zien tijdens een vijf-minutentelling

in de tuin? Tabel 1 geeft een overzicht van de tien soorten met de hoogste trefkans.

Om de gegevens verder te bewerken, is Nederland onderverdeeld in regio's. Deze zijn samengesteld aan de hand van postcode. Sommige regio's zijn daardoor groter geworden dan andere, maar dit maakt voor de vergelijking niet uit.

Enkele soorten belicht

Nummer 1 op de lijst van soorten die het vaakst gezien zijn, is de Koolmees. Hij werd genoteerd op bijna de helft van alle tellingen, en het ging in totaal om bijna 45.000 vogels. Koolmezen zijn graag geziene tuinvogels. Ze maken gebruik van vetbollen en pindanetjes om hun voedsel bij elkaar te peuteren. De verspreidingskaart ziet er oranjegekleurd uit (zie figuur 2). Hoe donkerder de kleur, hoe meer Koolmezen er gemiddeld in een tuin zijn gezien. De verspreiding over het land is vrij gelijkmatig, al vallen de hoge aantallen op in Drenthe.

De Merel staat wat betreft trefkans op de tweede plaats. Eigenlijk een beetje onverwacht, want zelf hadden we gedacht dat dit de gedroomde nummer één zou zijn. De Merel is immers met een miljoen broedparen onze talrijkste broedvogel, zo bleek uit de in 2002 verschenen Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Een groot deel van 'onze' Merels is standvogel, zodat de winterpopulatie omvangrijk is. In het winterhalfjaar komen er bovendien uit noordelijke landen nog eens vele duizenden Merels bij. Vergeleken met de kaart van de Koolmees ziet de kaart van de Merel (figuur 3) er toch wat minder donkergekleurd uit. Opvallend zijn de betrekkelijk hoge aantallen op Ameland en Schiermonnikoog, gebieden

Tabel 1. Top 10 van soorten met de hoogste trefkans.

volgorde	naam	trefkans (%)
1	Koolmees	46,6
2	Merel	43,6
3	Pimpelmees	30,5
4	Huiszus	30,1
5	Vink	28,3
6	Kauw	21,0
7	Turkse Tortel	21,0
8	Roodborst	18,7
9	Ekster	17,3
10	Houtduif	17,2

Tabel 2. Top 10 van soorten met de hoogste aantallen.

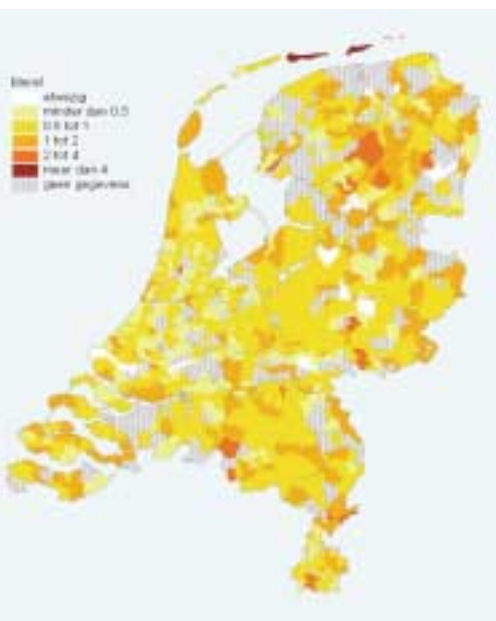
volgorde	naam	totaal
1	Huiszus	48.050
2	Koolmees	44.498
3	Kauw	32.142
4	Merel	31.489
5	Vink	23.136
6	Pimpelmees	21.714
7	Turkse Tortel	20.934
8	Spreeuw	17.388
9	Kokmeeuw	15.145
10	Houtduif	14.063

Figuur 1. Het aantal tuinen waarin tellingen verricht zijn per regio. Hoe donkerder de kleur, des te meer tellingen zijn er uitgevoerd.

Figuur 2: Gemiddeld aantal Koolmezen per tuin.

Figuur 3: Gemiddeld aantal Merels per tuin.

waar volgens de broedvogelatlas relatief weinig Merels broeden. Zouden hier veel overwintelaars uit het noorden blijven hangen? Bedenk echter dat het maar om weinig tellingen gaat waarover het gemiddelde is berekend; bij de volgende telling maar eerst eens kijken in hoeverre het beeld bevestigd wordt.

Hoogste aantallen

Tot nu toe is voornamelijk gesproken van trekkans. Het is echter ook aardig een Top10 samen te stellen van soorten met de hoogste aantallen. Soorten die in groepsverband leven, zoals Huismus, Kauw en Kokmeeuw, scoren dan weer hoger (tabel 2), hoewel het deels kan gaan om overvliegende - en niet in de tuin verblijvende - vogels. Grappig overigens om te zien dat de Merel opnieuw verslagen wordt door de Koolmees, en dat er meer Turkse Tortels zijn gemeld dan Spreeuwen.

Komende winter

De komende winter worden opnieuw tuinvogels geteld, en op dezelfde manier als afgelopen winter. De gekozen methode lijkt immers een goed beeld te geven van onze winterse tuinvogelbevolking, iets waarvan we nog te weinig wisten. Het startschot wordt in samenwerking met Vogelbescherming Nederland gegeven tijdens het weekend van 18 en 19 december. Uw telresultaten kunt u nu alleen via een digitaal formulier aanleveren. Kijk voor meer informatie op www.tuinvogeltelling.nl. De tuinvogeltelling is een goede gelegenheid voor iedereen om kennis te maken met het tellen van (tuin)vogels. Heeft u de smaak te pakken en wilt u meer vogels tellen dan alleen in uw tuin, dan valt te overwegen om aan het PTT-project mee te doen. Meer informatie over dit project is te verkrijgen bij de coördinator Arjan Boele (arjan.boele@sovon.nl), of op de SOVON-website (www.sovon.nl).

(vervolg van pagina 10)

te kolonie van 7 nesten gevonden. Ook elders in het Waddengebied begint de kans op kolonievorming reëel te worden. In het Lauwersmeer hielden zich broedverdachte Grote Zilverreigers en Kwakken op. En om maar even bij het zoete water te blijven, de aantallen Roerdompen lijken zowel in het Lauwersmeer als op de eilanden stabiel. Tot de eerstvolgende strenge winter?

De successtory van de Aalscholver, alweer een viseter, nu van zoete én zoute milieus, houdt aan. Na de kolonies van het NAMEilandje De Hond, Zuiderduin (Rottumeroog), de Kroon's polders op Vlieland (de grootste met 950 paar) en De Muy op Texel, vestigden zich dit jaar 60 paar op de Boschplaat op Terschelling.

Losse snippers

Op Ameland werd een nieuwe vestiging van Strandplevier en Bontbekplevier (ieder 2 paren) gevonden op het Groene Strand. Hoewel de locatie met borden werd afgezet, vond er toch verstoring plaats o.a. door strandzeilwagens.... Op Ameland en van de zomerpolders van Noord-Friesland buitendijks werden betere aantallen en ook een beter broedsucces gemeld van Kieviten, Grutto's en Tureluurs. Vermeldenswaard in deze donkere tijden voor de weidevogels in Nederland.

Roodmusterterritoria, maar ook niet meer dan territoria, werden vastgesteld op Ameland en Terschelling (ieder 2), Vlieland en Texel (1). Op Vlieland heeft begin juni ook korte tijd een Graszanger gezongen. Spectaculair was het paar Slechtvalken op Rottumerplaat. Het balste en joeg andere Slechtvalken weg. Hoe lang zouden we nog moeten wachten op een broedgeval op de grond?

Dit was een greep uit het verloop van het broedseizoen 2004 op de Wadden. Hoe het bijvoorbeeld de Scholekster, Kluut, Tapuit en Baardman verging, is te zijner tijd te lezen in het uitgebreide broedvogelrapport.